

Museu del Cinema
Col·lecció Tomàs Mallol

CINEMA RESCAT

ASSOCIACIÓ CATALANA PER A LA RECERCA I
RECUPERACIÓ DEL PATRIMONI CINEMATogràFIC

presenten

L'altre patrimoni cinematogràfic

EXPOSICIÓ DE TAST

DEL 7 DE MAIG AL 2 DE JUNY DE 2002
AL

Museu del Cinema
Sèquia, 1
GIRONA

Quan hom parla de patrimoni cinematogràfic es sol entendre, majoritàriament, que ens referim a les pel·lícules. A voltes, potser també al maquinari, principalment aquí a Girona, per l'existència del Museu del Cinema i la seva col·lecció Tomàs Mallol.

El fenomen cinematogràfic genera tot un seguit d'aspectes i activitats, la majoria de les quals –gairebé totes– són o poden acabar convertint-se en patrimoni cultural cinematogràfic. Així doncs, *la literatura cinematogràfica, els llibres i revistes de cinema, els guions, els documents paper mercantils, els "press-buck's", els programes de mà, els pasquins de films i cartells d'esdeveniments cinematogràfics, les fotografies de cinema (d'artistes, de directors, de rodatge...), el "marxandatge", la publicitat, les partitures musicals de bandes sonores, el col·leccionisme de tot tipus i la mitomania cinematogràfica, la crítica de cinema, el patrimoni del testimoni oral...* son alguns exemples dels diferents aspectes als que volem referir-nos.

Aquesta mostra, que la qualifiquem d'EXPOSICIÓ DE TAST, pretén il·lustrar el títol L'ALTRE PATRIMONI CINEMATOGRAFIC i forma part del conjunt d'activitats organitzades per l'associació CINEMA·RESCAT, que acompanyen la celebració del CINEMA·RESCAT / TROBADA / DEBAT ' 2002 a desenvolupar a la ciutat de Girona els dies 23, 24 i 25 de maig i amb el mateix enunciat. El tast d'aquesta exposició, doncs, té a veure amb algunes de les temàtiques que es debatran durant les jornades de trobada i debat.

L'exposició està estructurada en quinze àmbits, cada un dels quals representa un diferent aspecte del ventall d'activitats, en torn del fenomen cinematogràfic, que son o poden ser PATRIMONI CULTURAL.

àmbit: FOTOGRAFIES DE CINEMA

En el context del patrimoni documental capaç de convertir-se, en no poques ocasions, en ajut eficaç a la recerca i la investigació, el paper de les fotografies de cinema és fonamental.

Les fotos d'artistes i directors de cinema –amb o sense signatures i dedicatòries-, dels platós i de diferents escenes dels rodatges dels films, de l'ambient darrera la camera, de decorats, de productors i guionistes, de músics de cinema, d'escenaris naturals, reproduccions dels fotogrames de les pel·lícules i d'un més que probable llarg etcètera, configuren un llegat que, a més de nodrir col·leccions i satisfer mitòmans, proporcionen una valuosa informació per a la investigació i l'estudi de la història del cinema.

Per exemplificar aquest àmbit hem preferit, però, unes fotos de creació, millor dit de recreació, com aquestes obres realitzades per **Joan Francesc Escriuella** que ens introdueixen a l'atmosfera i l'ambient del cinema negre americà dels anys 50 i que són part de la seva col·lecció **Miratge d'ombres**.

FOTOGRAFIES CEDIDES PER L'AUTOR, **J. F. ESCRIBUELA**

àmbit: LLIBRES I REVISTES DE CINEMA

El cine no és literatura, però molt sovint es nodreix d'ella.
El cine és imatge en moviment que genera literatura.

Llibres i revistes especialitzades en la tècnica, en el llenguatge cinematogràfic, en l'anàlisi i la crítica, en el mestratge de grans realitzadors, o en la simple xafarderia mundana que posa la vida i miracles de la gent de cinema (fonamentalment d'actrius i actors) a l'abast del públic.

Tot, però, d'una importància cabdal (lògicament uns més que altres) en l'àmbit del patrimoni cinematogràfic a l'abast d'investigadors, historiadors i estudiosos en general a través de la seva habitual concentració en biblioteques o col·leccions...

EXEMPLARS CEDITS PEL **MUSEU DEL CINEMA** i **CINEMA-RESCAT**

àmbit: PASQUINS DE FILMS

Un dels elements més importants en la promoció i publicitat de les obres cinematogràfiques és, sense cap mena de dubte, el pasquí (cartell) dels

films, amb una presentació gràfica atrevida i de força impacte visual, o al menys aquesta és la seva pretensió per tal de despertar el interès del públic.

Un cop acomplert amb l'objectiu pel qual foren creats, solen tenir una segona oportunitat d'exercir el seu atractiu, aquest cop per enlluernar col·leccionistes.

Convertits, doncs, en col·lecció poden aportar, com qualsevol altre document, una valuosa informació per l'estudiós, esdevenint en conseqüència part integrant del patrimoni cultural cinematogràfic.

PASQUINS CEDITS PER **ANTON GIMÉNEZ** i **FILMOTECA DE CATALUNYA**

àmbit: CALAIX DE SASTRE

Hi podem trobar, com diuen que s'hi troba dins un calaix de sastre, de tot, o quasi. Un univers aparentment caòtic, molt diversificat i amb una certa dificultat aparent de classificació –en el concepte clàssic i ortodox de la mateixa-, però ric en suggerents presències evocadores de moments i records de determinades vivències a prop –o més allunyat- dels fascinant món del cinema.

Conglomerat dels més normals i més estrafolaris objectes, susceptible, sempre i amb més facilitat que amb altres, de convertir-se en col·lecció multitemàtica o dispersa, com se la vulgui definir, però certament plena de divertides curiositats.

I un cop col·lecció, acompanyada de la seva conseqüent classificació, esdevé font d'informació per a qui vulgui endinsar-se en el foll i competitiu món de la publicitat i la promoció. De cine, és clar!...

MATERIALS I OBJECTES CEDITS PER **JOSEP MARIA CONTEL**

àmbit: LES GRAN COL·LECCIONS

Com en tot en aquesta vida, també en el tema de les col·leccions hi ha categories.

Deixant al marge les col·leccions que configuren els fons d'importants museus cinematogràfics, en el món i en el nostre país existeixen algunes –no massa- col·leccions privades, particulars, d'una gran importància, tant per la seva magnitud com per la singularitat dels continguts i que s'han anat configurant a partir d'adquisicions a les grans subhastes internacionals. Són, per tant, col·leccions singulars i amb un cost considerable.

Els dos vestits presents en aquesta exposició (vestit de Barbara Streisand al film Hello Dolly i la guerrera de Charles Chaplin al film El gran dictador) en són un exemple. No només per ells mateixos, si no pel fet de ser una petita representació d'una molt important col·lecció barcelonina: la de **Maite Mínguez Ricart**.

Al concepte de patrimoni cultural que pot permetre l'estudi i la investigació, aquesta n'és una peculiar aportació.

VESTITS CEDITS PER **MAITE MÍNGUEZ RICART**

àmbit: COL·LECCIONISME D'ENCÀRREC

El principi bàsic del col·leccionisme es fonamenta, habitualment, en el desig compulsiu de certes persones d'ajuntar, d'una forma o altre, un nombre indeterminat –com més millor- d'exemplars diferents d'una determinada línia d'objectes ja existents en major o menor quantitat (quants menys, millor; es converteix en “rarsa” que excita l'afany per posseir-lo) i que tenen a veure, directa o indirectament, en una faceta concreta del àmbit objecte de predilecció.

Existeix, però, una altre forma de col·leccionisme, molt més selecte i selectiu, que denominem aquí **col·leccionisme d'encàrrec**.

El crític cinematogràfic i investigador del cinema primitiu català **Joan Francesc de Lasa** va encarregar una sèrie de quadres a l'aquarel·lista **Marfà**, reproduint façanes d'alguns cinemes de Catalunya ja desapareguts. Indiscutiblement, un conjunt de “peces úniques”, la condició de les quals constitueixen el gran somni de qualsevol col·leccionista.

AQUAREL·LES CEDIDES PER **JOAN FRANCESC DE LASA**

àmbit: MITOMANIA CINEMATogrÀFICA

MITÒMAN: Que pateix mitomania.

MITOMANIA: Impuls obsessiu a inventar mites, històries fantàstiques, etc. [descripcions del diccionari enciclopèdic del IEC].

El cinema, que és espectacle, indústria, tecnologia, mitjà de comunicació i en ocasions art, és el fenomen mediàtic i de masses que, potser, produeix més mitòmans per metre quadrat.

Qui pateix la “malaltia” de la mitomania sol ser, per altre banda, un ésser abocat a la cultura cinematogràfica, allò que coneixem per cinèfil, en un grau superlatiu. La seva beneïda follia el condueix, quasi sempre, al col·leccionisme compulsiu, sovint selectiu i, en ocasions –no tant desitjables– obsessiu.

Gràcies a ells, però, i en el seu entorn se solen desenvolupar col·leccions força interessants, importants i sovint molt originals i exclusives. Una singular manera de contribuir, segurament sense voler, al patrimoni cultural cinematogràfic.

OBJECTES CEDITS PER **EDUARD DE VICENTE**

àmbit: GUARDONS CINEMATogrÀFICS

Oscars a part, el cinema gaudeix d'infininitat de premis i guardons, d'arreu i per tot –o quasi– i per a tot tipus de realització cinematogràfica. També per aquells que el fan o hi participen.

Qui col·lecciona premis de cine, que han guanyat altres en un determinat moment, potser somia despert davant el mirall, imaginant-se el blanc de cent focus, el centre d'atenció dels objectius i receptor d'aplaudiments i ovacions?. Tan vegada, si.

Els trofeus són difícils d'obtenir. Tant per part dels professionals per als qui s'han creat els guardons, per a premiar llur treball, com per als col·leccionistes, doncs qui en alguna ocasió n'ha rebut un, difícilment se'n desprèn. Altre cosa són les rèpliques o còpies.

És potser, una forma de veure i estudiar la història del cinema a través de certes glòries passades.

GUARDONS CEDITS PER **ROSA** i **ANTON GIMÉNEZ**,
i **FILMOTECA DE CATALUNYA**

àmbit: LA MÚSICA EN EL CINEMA

Des de un bon inici, molt abans que el cinema comencés a parlar, la música ja formava un ben avingut matrimoni, un autèntic binomi, amb les imatges cinematogràfiques. Al principi des de fora la pantalla, en viu, fins aconseguir,

més tard –cap els anys 30- introduir-se en una banda sonora dins la mateixa pel·lícula.

La música va tenir al començament una modesta vocació d'acompanyament. De seguida va descobrir el seu rol per convertir-se en contrapunt de la imatge i reforç del llenguatge dramàtic de les històries.

Músiques brillants per a seqüències grandiloqüents, melodies suaus per a romàntiques escenes. Ritmes trepidants per a accions violentes. Contribució al so que ha revaloritzat el silenci.

La música, un univers del qual les imatges de cine no han volgut prescindir. Un aspecte molt important en la creació cinematogràfica. Una aportació de primera magnitud, que convida a la investigació i estudi, per a una més completa història del cinema.

RECREACIÓ AMBIENTAL I OBJECTES DE DECORACIÓ: **J.M. CONTEL**
PARTITURES MUSICALS DE CINEMA CEDIDES PER **JOAN PINEDA**

àmbit: GUIONS CINEMATOGRAFICS

No és possible realitzar un film sense guió. O si?. Alguns –pocs- realitzadors s'han atrevit a experimentar-ho (pregunteu-li a José Maria Nunes).

El normal, però, és que el guió sigui peça clau i fonamental de la creació cinematogràfica, en les seves dues clàssiques vessants: el guió literari i el guió tècnic.

Sovint hem tingut la desagradable experiència de contemplar –més aviat patir- un film dolent i avorrit sorgit d'un bon guió. Segons sembla, en canvi, no és possible fer un bon film d'un mal guió. Així doncs, és clar el paper preponderant del guió dins la cadena de la creació cinematogràfica.

La conservació dels guions ens poden descobrir moltes coses que el film, a través de les imatges, potser ens han amagat. Un patrimoni valuós com pocs.

RECREACIÓ AMBIENTAL, OBJECTES DE DECORACIÓ I GUIONS CINEMATOGRAFICS DE
JOSEP MARIA CONTEL

àmbit: FONS D'ART DE CINEMA·RESCAT

Des del número quatre, en la història de les dotze revistes publicades, fins el dia d'avui, per l'associació CINEMA·RESCAT, es demana, a diferents autors d'obra gràfica dels nostre país, originals al·legòrics al cinema que puguin ser reproduïts com a portades de la revista.

En alguns casos els temes son de tipus genèric, sempre en relació amb el cinema, o expressament realitzats per a il·lustrar alguna temàtica concreta.

D'aquesta manera, poc a poc, CINEMA·RESCAT va constituint un *fons d'art* format per pintures i fotografies originals i signades, el qual, sense cap mena de dubte, esdevé, també, una forma de patrimoni cultural cinematogràfic, curiós i interessant alhora.

OBRES CEDIDES PER CINEMA·RESCAT

àmbit: DOCUMENTS PAPER MERCANTILS

CINEMA DE PAPER

La importància de tot el material perifèric a l'estrictament cinematogràfic, és a dir, tot el conjunt de papers i documents que genera aquest específic comerç i indústria és, hores d'ara, important i del tot imprescindible per a l'evolució de l'estudi acadèmic de la cinematografia.

La dificultat de la seva obtenció, així com la fragilitat que el caracteritza, fan que troballes com la del tot el fons administratiu i comercial d'una distribuïdora com la **Mundial Film** signifiqui un pas important a l'hora de replantejar-nos molts enfocaments analítics sobre el cinema.

Factures, rebuts, cartes, actes, segells, llibres de comptabilitat, inventaris, etc., constitueixen un ric reguitzell d'elements que han de ser valorats amb el mateix interès amb el qual estimem una fotografia, un film, un projector o una camera. Aquests humils elements són capaços d'explicar-nos amb gran fidelitat el rerafons d'una de les arts més característiques i emblemàtiques del segle XX: el cinema.

MATERIAL CEDIT PER JOANA SOLER

àmbit: CARTELLS D'ESDEVENIMENTS

El cartell és un medi habitual per anunciar, públicament, actes i esdeveniments, establiments, convocatòries i un llarg etcètera.

En el món cinematogràfic, lògicament també. **Congressos, museus, festivals, trobades...** A més a més de constituir, en ocasions, uns conjunts gràfics de possible interès artístic, la seva informació esdevé, molt sovint, font per a treballs de recerca, investigació i historiació del cinema.

CARTELLS CEDITS PER **ANTON GIMÉNEZ**
i **FILMOTECA DE CATALUNYA**

àmbit: EL TESTIMONI ORAL

La transmissió de l'experiència i el saber, de generació en generació, des dels inicis de la història de la humanitat, ha estat possible, en gran mesura, gràcies al testimoni oral.

És segur que pel camí alguna informació es perd, es canvia o fins hi tot pateix afegits producte de la inventiva i de la imaginació. També passa que qui fa públic els seus records, anècdotes, vivències i mestratge, oblida detalls, canvia situacions, afegeix fragments, pel desgast dels anys viscuts.

Malgrat tot, fent les oportunes investigacions i comprovacions, buscant els contrastos necessaris per a validar la informació, el testimoni oral constitueix un recurs de primera magnitud, sense el qual, en moltes ocasions, determinades històries no arribarien a saber-se o se'n coneixeria, tan sols, escassos fragments.

No diguem quan el testimoni es refereix a la petita història local –no per això absent d'interès– que, de no ser per aquests tipus de testimoniatge, no arribarien a veure la llum. També en la petita o gran història del cinema.

TESTIMONIS ORALS APORTATS PER **MAPI MENDOZA** i **PEDRO NOGALES**

àmbit: LA PUBLICITAT DIRECTA

Junt a *guies cinematogràfiques, caràtules de vídeo i dvd*, i *postals*, en aquest àmbit hi té una especial preponderància un conjunt de

PROGRAMES DE MÀ

És aquest un mitjà de publicitat existent, ja, des dels anys 20 del segle XX i que assolí una gran importància en les dècades posteriors.

La part de davant solia ser una reproducció del pasquí (cartell) anunciador de la pel·lícula, en el qual destacaven els dibuixos d'escenes bèl·liques combinats amb altres de caràcter romàntic, amb la intenció d'arribar tant al públic masculí com femení.

A la part de darrera hi havia la informació corresponent a cada sala d'exhibició cinematogràfica, en la qual no hi faltava mai una sinopsi del film, així com els horaris de les sessions, els preus, etc.

Per aquest contingut, els programes de mà són molt importants per a conèixer la història, entre altres, de les nostres sales cinematogràfiques.

PROGRAMES DE MÀ CEDITS PER **JOSEP FERRER**
ALTRES MATERIALS D'AQUEST ÀMBIT CEDITS PER **J.M. CONTEL**

L'ALTRE PATRIMONI CINEMATOGRÀFIC

EXPOSICIÓ DE TAST

Organitzada per
Producció
Idea
Disseny
Catàleg

CINEMA-RESCAT
MUSEU DEL CINEMA i CINEMA-RESCAT
ANTON GIMÉNEZ I RIBA
JOSEP M. CONTEL i ANTON GIMÉNEZ
GINTHONY

Comissari

JOSEP MARIA CONTEL I RUIZ